

SIMBOLUL PAGANINIAN – interviu cu sopranele Mildela D’Amico și Elena Moșuc

(Costin Popa – 8 martie 2010)

Am întâlnit-o recent, la Milano, pe una din cunoscutele soprane italiene, Mildela D’Amico, mulți ani solistă în ansamblul Scalei, actualmente eminentă profesoară de canto. Printre foștii ei elevi se numără și reputata noastră soprană Elena Moșuc, care m-a însoțit în vizită. Am pătruns într-un apartament de bloc, situat lângă moderna clădire a Teatrului Strehler, în încăperi care poartă mărturie ale gloriei marii scene milaneze, pe care Elena Moșuc triumfase cu câteva zile înainte în „Rigoletto” de Verdi.

Fotografii ale Mildelei D’Amico în compania unor iluștri cântăreți împodobesc pereții, pianul, biroul, celelalte mobile. O istorie vie. Amintiri de neuitat și dovezi ale unui profund respect pentru foștii colegi, legendare nume ale artei lirice italiene.

COSTIN POPA: Stimată maestră, vă văd alături de Mario del Monaco, Franco Corelli, Leyla Gencer, Lina Pagliughi, Luciano Pavarotti...

MILDELA D’AMICO: Da, glasuri de aur...

C. P.: Ce spuneți despre acești mari dispăruți?

M. D’A.: Artiști uriași. Am fost prieteni, dar pe lângă relația fraternă, discutam mereu despre profesiune, despre tehnica vocală. Și trebuie să afirm că puțini tenori din lume au putut ajunge la nivelul unor del Monaco, di Stefano sau Corelli. În ziua de astăzi nu mai există asemenea cântăreți.

C. P.: L-aș adăuga pe Pavarotti...

M. D’A.: Și pe el, dar în primul rând pe Mario del Monaco și Giuseppe di Stefano. Eu am debutat alături de un alt mare tenor, Ferruccio Tagliavini, care a fost și nașul meu. Cred că acești cântăreți de acum nu vor lăsa urmă în istorie, cum o va face Elena Moșuc. Iată numai un exemplu. Când a cântat **Rigoletto** la Arena din Verona a emis uimitoare Mi bemoluri acute care au făcut înconjurul întregii arene iar publicul a apreciat entuziast: „Storiche”.

C. P.: Istorice, ca și ieri la Scala. Ați adus aminte de tehnica vocală. Ce secrete ascunde?

M. D’A.: Am avut onoarea și bucuria să dau prima mea audiție, chiar la Scala, cu maestrul Wolfgang Sawallisch, care m-a ascultat în arii din **Traviata**, **Somnambula** și **Turandot**, rolul Liù. Nu m-am dus să audizionez la Viena pentru că logodnicul meu, tenorul Aronne Ceroni, era gelos și nu voia să mă lase. Maestrul a înțeles. Audițiile se țineau în celebra Sală Galbenă a Scalei. Scara, de la poartă până la etajul al treilea, era plină de tinere aspirante care așteptau să cânte. Erau venite din toate colțurile lumii, chiar și din Australia. După aria din **Traviata** mă așteptam să fiu oprită dar maestrul mi-a spus „Foarte bine!” și a dorit să continui cu **Somnambula**, cavatina **Ah, non credea mirarti**. Și apoi, cu **Tu che di gel sei cinta** din **Turandot**. După ce am terminat, i-am

cerut scuze că am profitat de bunăvoința lui și am cântat atâta. Văzusem doar că așteptau multe fete. Mi-a răspuns: „Eu sunt cel care trebuie să-ți mulțumesc pentru că, în sfârșit, am avut plăcerea să ascult pentru prima dată școala italiană de belcanto”. Ei bine, profitând de un teren extrem de fertil, i-am transferat Elenei acest stil. Personal, îi acord un calificativ unic în lume, este Paganini al liricii italiene.

C. P.: Ce frumos!

M. D’A.: Este complimentul pe care i-l fac mereu pentru că, așa cum Paganini făcea să vibreze în fața publicului corzile subțiri de vioară și să creeze divine sunete speciale, agile, „invizibile”, la fel face și ea. În orice moment în care cântă, produce sunete „invizibile”, care nu se pot „atinge”, dar se simt în străfundurile sufletului. De aceea spun că este Paganini al artei lirice.

C. P.: Am ascultat-o în „Rigoletto” înfățișând o bogăție de culori, tente, „sfumature”, nuanțe...

M. D’A.: Într-adevăr, aici este un secret, pentru că eu am inventat sunetul „invizibil” al vocii, după cum maestrul Luciano Chailly, tatăl dirijorului Riccardo Chailly, a inventat sunetul „blu” al orchestrei sau Niccolò Castiglioni, un compozitor contemporan important, a inventat culori specifice în orchestră, căutând întoarcerea la puritatea naturală a sunetului. Elena are vocea pură, sonoritatea pură și a învățat atât de bine sunetul „invizibil” încât acum îl crează ea. De aceea este întotdeauna atât de minunată.

C. P.: Cum a ajuns la performanță?

M. D’A.: Am studiat împreună foarte mult, am selecționat sunetul optim dintre toate cele care puteau fi produse. Vocea ei este un dar de la Dumnezeu, dar a înțeles care sunt sunetele cele mai bune pe care le poate emite. Elena nu cântă numai cu glasul, ci și cu sufletul. Nici măcar un sunet nu iese din gura ei fără să fie expresia inimii și sufletului. Are ceva în plus față de alte cântărețe care sunt superficiale, se preocupă numai de tehnică și înșiră note fără simțire.

ELENA MOȘUC: Aș adăuga că maestra nu mă lăsa să aprofundez nici un sunet dacă nu era corect, totul era studiat, analizat...

C. P.: ... pentru a-l alege pe cel ideal.

M. D’A.: Mă gândesc la toate culorile sunetelor care pot fi emise de o soprană, pentru că nu toate le produc pe aceleași, nu toate vocile sunt egale, nu toate au forța necesară, în timp ce tehnica este aproape la fel. Minunat este însă elementul care absoarbe, care energizează, care stăpânește această tehnică – Elena.

E. M.: Am făcut imens de multe exerciții, care spuneți că provin de la maestra dvs.

M. D’A.: Da, maestra Liopard, care a fost profesoara celebrelor Renata Scotto, Anna Moffo; și apoi, la Conservator, am avut-o profesoară pe eleva legendarei Claudia Muzio. Îndrumători mari, acesta-i adevărul.

C. P.: Și descendență directă din renumite școli de canto.

M. D'A.: I-am dăruit Elenei câte ceva din toate acestea, le-am făcut bunurile noastre comune.

E. M.: Lucrul principal pe care am reușit să-l realizăm a fost să scoatem vocea „în afară” și să obținem modalitatea de a cânta fără să mă obolesc...

M. D'A.: ...de a concentra sunetul care apoi să fie emis și să sune ca o aureolă...

C. P.: ...îmbogățită de armonice.

E. M.: Am pregătit totul mai ales pentru Arena din Verona, unde nu trebuie să cânti din capitalul de glas, ci în rezonanță, pentru a umple și domina imensul spațiu de 20000 de locuri.

M. D'A.: A fost formidabilă, vocea i s-a auzit și în ultimul rând la fel de bine ca în față.

C. P.: Și la Scala, glasul era întotdeauna penetrant și strălucitor. În cvartetul din actul al IV-lea era deasupra tuturor, domina.

E. M.: Nu am înțeles critica lui Paolo Isotta că nu stăpânesc fonația articulată. Tu ai înțeles toate cuvintele mele, nu?

C. P.: Absolut, am citit și eu acea cronică, m-am mirat și am fost atent la spectacole. Toate cuvintele erau foarte clar rostite, „mușcate”.

M. D'A.: Se înțelege tot textul. Ce n-a priceput Isotta este că la Elena, silabele nu sunt derulate rapid, rezultate doar din dicțiunea bună, ci spun cu totul altceva, ceea ce Verdi a vrut să scoată în evidență, expresiv, din cuvinte. Și ea face acest lucru, pentru că este o muziciană, o artistă, o persoană sensibilă.

C. P.: Am dialogat cu James Conlon, dirijorul serilor cu „Rigoletto” și a apreciat la fel.

M. D'A.: Vedeți? Vă mai spun și altceva: este capabilă să facă zece variațiuni, una mai dificilă decât alta, pe o temă ascultată, ceea ce este unic. Și în Lucia di Lammermoor, mereu schimbă variațiunile, una mai frumoasă și mai grea ca alta. Nu știu cine altcineva le-ar putea executa. Ca să schimbi mereu, trebuie să fii un mare muzician.

E. M.: Nu-mi place rutina, vreau să descopăr lucruri noi.

M. D'A.: Un impresar important, care cunoaște totul în lumea lirică, mi-a telefonat ieri și mi-a spus că Elena este unica Gilda cu adevărat valabilă, pe care o avem în ultimele decenii.

C. P.: Iată rezultanta unor preocupări serioase. Când ai început studiul cu maestra?

E. M.: După cum știi, m-am preocupat de la 16 ani de vocea mea și, pentru că voiam să fiu solistă, m-am dus la Școala Populară de Artă. Apoi am făcut Conservatorul. După aceea, am fost angajată la Opera din Zürich. Dar mereu am dorit să am școală italiană. La Milano, am venit să studiez cu soțul maestrei, Aronne Ceroni, și el fost solist la Scala. Am și lucrat o perioadă. Apoi m-a auzit maestra și am decis să continuăm împreună. Era în 1996.

M. D'A.: Un tenor este profesor bun pentru tenori, o soprană trebuie să învețe de la o soprană. Nu am auzit contrariul. Îmi pare rău, eu sunt contra învățământului masculin pentru cântărețe. Există specificități în probleme de respirație, aspecte fiziologice etc. etc.

C. P.: Presupun că, la început, studiul a fost intensiv, apoi au venit consolidările.

M. D'A.: 3-4 ore lucram asupra notei de Si natural, apoi ne întoarcem la sunetele joase, apoi urmau exercițiile la octavă. Au fost imens de multe, eu nu le număram dar ea, da. Mi-a reproșat că nu sunt niciodată satisfăcută...

E. M.: Eu nu sunt niciodată mulțumită de mine. Am și muncit mult: veneam dimineața de la Zürich la Milano, studiam și cântam 2-3 ore cu maestra, mă întorceam seara înapoi, acasă. La început am făcut mari sacrificii.

M. D'A.: În orice caz, a avut extrem de multă răbdare.

E. M.: Pentru că din start am înțeles că tehnica vocală este foarte importantă pentru a da longevitate carierei.

C. P.: Voiam să cunosc unele dintre secrete, de aceea am întrebat...

E. M.: Nu mi le-a spus nici mie.

M. D'A.: Le-a descoperit cântând. A studiat mult, serios, nimic nu a primit cadou.

E. M.: Am făcut ce mi-a indicat maestra, dar alte lucruri le-am aflat singură.

M. D'A.: Așa este. Ce m-a impresionat a fost faptul că a recunoscut rolul meu de profesoară.

C. P.: Un lucru destul de rar printre cântăreții de astăzi. A vorbit mereu despre dvs. la Radio, la televiziune, în presa scrisă. Nu mai spun de CV-uri.

M. D'A.: Sunt foarte mândră de ea, trebuie s-o ascultați nu numai în **Rigoletto**, dar și în **Lucia di Lammermoor**...

C. P.: Am auzit-o și la București, și la Zürich. Superbă belcantistă.

M. D'A.: Discursul ei muzical încântă.

E. M.: Păcat că directorul general al Scalei nu este fan al belcantoului.

C. P.: Oare?

M. D'A.: Da, nu știu cum este posibil în patria operei.

C. P.: Și acolo există mult business. Elena, ce-ți propui pentru viitorul apropiat?

E. M.: În martie, voi face o producție nouă cu **Povestirile lui Hoffmann** la Zürich. Interpretiez toate cele patru personaje feminine. Cu rolul Olympiei voi face și debutul meu, în toamnă, la

Metropolitan Opera din New York. Acolo direcțiunea dorește, în chip tradițional, să aibă patru interprete diferite. Mi-ar fi plăcut să cânt în același spectacol nu numai Olympia dar și Antonia, Giulietta și Stella.

M. D'A.: Când le vei interpreta la Deutsche Oper Berlin unde, după marele succes în **Lucia di Lammermoor**, ești așteptată cu frenezie?

E. M.: În 2011.

C. P.: Și, se pare, un rol nou, temuta **Norma**. Adevărat?

E. M.: Da, anul viitor debutez în **Norma** de Bellini.

M. D'A.: Nu știam. Unde?

E. M.: La Zürich. Ce părere aveți?

M. D'A.: După mine, cu vocea ta, poți cânta tot repertoriul de belcanto. Dar eu aș fi puțin atentă dacă aș avea încă angajamente pentru Lucia, Gilda. Aș mai aștepta un pic cu Norma.

E. M.: Am cântat deja **Anna Bolena**, care este mai dificilă.

M. D'A.: Așa este, poți face rolul la înaltul tău nivel, asta e sigur.

E. M.: Am cântat deja romanța **Casta Diva** și cabaletta ce-i urmează, **Ah! bello a me ritorno**.

M. D'A.: Există multe soprane, chiar lejere, care le fac. Dar sunt părți dramatice mult mai dificile. Duetul cu Pollione este un... meci frumos. Îmi amintesc că, dacă Mario del Monaco ținea prea mult acutele, Maria Callas îi aplica discret un... șut. Tu vei fi superbă.

C. P.: Maestră Mildela D'Amico, un gând la final de dialog?

M. D'A.: De când am cunoscut-o pe Elena Moșuc sunt fericită. Este un simbol paganinian.⁵

C. P.: Minunat spus și inspirator! Veți vedea. Vă mulțumesc amândurora.

